

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
JAMOAT SOG'LIG'INI SAQLASH MAKTABI**

**“AHOLIGA KO'RSATILAYOTGAN BIRLAMCHI
TIBBIY-SANITARIYA YORDAMINI
TAKOMILLASHTIRISH”**

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

MATERIALLAR TO`PLAMI

10-noyabr 2023

Маматкулов Б.М., Уразалиева И.Р. / Анализ заболеваемости и психоэмоциональные факторы риска влияющие на состояние здоровья патронажных медицинских сестёр.....	121
Маматханова Г.М. / Совершенствование первичной учетной документации и автоматизация отчетностей в учреждениях первичного звена здравоохранения.....	124
Махмудова Х.Т. / Aholi salomatligida sog‘lom turmush tarzini ahamiyati.....	126
Махаматжанова N.M., Yunusxodjayeva X.S. / COVID-19 dan keyingi psixoeotsional buzilishlarni tibbiy-psixologik korreksiyasi.....	128
Мусина С.М., Мусина Г.М. / Интервальное голодание как парадигма альтернативной терапии хронической головной боли напряжения	130
Мусайева О.Т. / Keksa va qari insonlarning hayotiy faoliyatini cheklashga olib keladigan asosiy yetishmovchilik xolatlari.....	133
Muxiddinova G.A., Rasulov Sh.M., Xujanazarova Sh.B. / Tibbiyotda gelmintozlarni o‘rganishning ahamiyati	135
Мухидинова Д.Э., Мамадаминов О.Н., Аброров М.М. / Регистрация и профилактика болезни краснухи в Республике Таджикистан за 10 месяцев 2022 года.....	136
Xudoykulova G.K., Karimboyev Sh.D., Muyassarova M.M., Abdurashitova Sh.A, Salimova M.R. / Oliy ta‘lim muassasalarida talabalarni moodle tizimida o‘qitishning o‘ziga xos tomonlari	137
Nematov A.A. / Organization and perspectives of the sanitary epidemiological service of the Republic of Uzbekistan.....	138
Nodirov T.S. / Respublikaning janubiy hududida istiqomat qiluvchi ayollarning reproduktiv salomatlik holati	139
Nuralieva N.B. / Patronaj hamshira faoliyatida - yurak-qon tomir tizimi kasalliklarining profilaktikasi.....	140
Nuralieva N.B., Nazarova Z.B. / Bolalarda ko‘z kasalliklarining birlamchi profilaktikasida oilaviy poliklinikalarning ahamiyatini o‘rganish.....	141
Норметов Б.Н., Юлдашев Н.Б., Жаббаров Х.Р. / Изучение инфекционной заболеваемости у ВИЧ-инфицированных женщин	142
Нурмуканова Д.О., Баймуратова М.А., Алибаева Г.А. / Неинфекционные заболевания (НИЗ): превентивные меры в улучшении здоровья населения на уровне ПМСП	144
Нурмуканова Д.О., Куракбаев К.К., Каратаев М.М., Баймуратова М.А. / Медицинская помощь и реабилитация пациентов с сердечно-сосудистыми заболеваниями во время пандемии COVID-19.....	146
Оманова А.С. / Bolalar orasida turmushdagi jarohatlanish sabablari va uni oldini olishning tibbiy ijtimoiy ahamiyati.....	148
Rakhmatullayeva M.K. / Primary care for children under one year old.....	150
Rasulov S.K., Nuralizoda M.A., Halimova F.T. / Method for preventing continued growth and early recurrence of malignant tumors of the tounge.....	151
Rasulov Sh.M., Toshpo‘latov A.Y., Axadov A.T. / Askaridozning epidemiologik xususiyatlari va tarqalganligi.....	152
Raximov B.B., Pulotova N. / Toshkent shahridagi oliy ta‘lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarning sog‘lig‘iga salbiy ta‘sir qiluvchi shovqinni gigiyenik baholash.....	154
Ramanova D.Yu., Xaydarov N.Q. / Hamshiralarning adaptativ qobiliyati – emotsional toliqish sindromi rivojlanishining omili sifatida.....	156

TOSHKENT SHAHRIDAGI OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TAHSIL OLAYOTGAN TALABALARNING SOG'LIG'IGA SALBIY TA'SIR QILUVCHI SHOVQINNI GIGIYENIK BAHOLASH

Raximov B.B., Pulotova N.

Toshkent tibbiyot akademiyasi (Toshkent, O'zbekiston)

Har qanday davlatning tarixiy taraqqiyot yo'lidan ma'lumki, yurtning jadal rivojlanishi, muayyan yutuqlarga erishishi, xalqning farovon bo'lishi o'sha davlatda yoshlar ta'lim-tarbiyasi va kelajagiga beriladigan e'tibor darajasiga bog'liq. Yoshlar organizmiga salbiy ta'sir qiluvchi ko'rsatkichlardan biri bo'lgan shovqin keng ma'noda nutq va musiqani to'g'ri qabul qilishga, hordiq chiqarishga va aqliy mehnatga xalaqit beruvchi begona tovush hisoblanadi. Masalan: nafasolish, barglarningshitirlashi 10dB, qattiqgapirish 60-70dB, transport shovqini 80-100dB vahokazo. Shovqin inson organizmiga uzoq vaqt ta'sir etishi natijasida markaziy asab sistemasi, tomirlar tonusi, hazm yo'llari a'zolari, endokrin sistemasi faoliyati buzilishi, quloq og'irligi, karlik paydo bo'lishi mumkin. Mavzuning dolzarbligi shundaki, shovqin ta'sirida harakatning aniq muvozanati buzilib, mehnat unumdorligi pasayadi. Ortiqcha shovqin insonni ham jismoniy, ham ma'naviy jihatdan kuchsizlantiradi. Garchi ba'zi oliy ta'lim muassasalarida yoshlarning idrokiga surunkali ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan transport shovqini ham ta'sir qilsada, kamroq sezgir joylarda shovqin asosan talabalarning o'zidan keladi. Uyga vazifalari bilan shug'ullanayotganda bolalar og'zaki shovqinga duchor bo'lishadi. Masalan: qo'shnisining gaplashayotganini eshitish. (1) Bundan tashqari, o'qituvchilar o'quv xonalari ta'lim faoliyati uchun zarur bo'lgan eshitish qulayligi sharoitlariga mos kelmasligini va ular ta'sir qiladigan shovqinli muhitdan noqulay ekanligini ta'kidlashgan (2). Xulosa shuki, o'qituvchilar vaqtlarining kata qismini talabalarning keraksiz gaplarini o'chirishga, o'quv xonadagi shovqinlarni kamaytirishga va tartib-intizom muammolarining oldini olishga sarflashadi. Bu ta'lim dasturlari, ta'lim siyosati va yetarli jihozlar ega sifatli o'qitish uchun kattaroq to'siq bo'la oladi. Tegishli ta'lim muhiti ta'minlanmas ekan, dunyodagi eng yaxshi ta'lim o'quv dasturi va eng mos jihozlar ham samarali bo'lmaydi.

Tadqiqot o'tkazilishi jarayonida oliy ta'lim muassasalaridagi shovqinni laborator usulda aniqlash va unga xarakteristika berish, talabalarni salomatlik ko'rsatkichlarini (so'rovnomma yoki DPMdagi hujjatlar asosida) o'rganish va baholash, organizmga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi shovqinni oldini olish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish asosiy vazifa qilib olingan.

Biz o'tkazmoqchi bolgan tadqiqotning maqsadi etib oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarning organizmiga (markaziy asab tizimi misolida) salbiy ta'sir qiluvchi shovqinni gigiyenik baholash, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan kasalliklarni oldini olish va salomatligini mustahkamlashga qaratilgan profilaktik chora-tadbirlarni takomillashtirish belgilangan.

Bu mavzudagi tadqiqot talabalarni sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi shovqin darajasini aniqlash va uning yoshlar salomatligiga ta'sirini kamaytirish, profilaktik tavsiyalar ishlab chiqish asosida yangi ma'lumotlar yaratish.

Hozirgi kunda ham davlat, ham nodavlat tashkilotlar o'qitish va o'rganish qanchalik samarali bo'lishiga e'tibor qaratishadi. Shaharning jismoniy va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi ishlab chiqarish (sanoat faolligini oshirish), transport, qurilish, diniy faoliyat va boshqalar kabi turli xil faoliyatni yaratadi. Bu rivojlanish aholi sonining ko'payishi natijasida yuzaga keladi. Bu harakatlar ayniqsa shovqin darajasining me'yordan ko'tarilib ketishiga va umuman atrof muhitning ifloslanishiga olib keladi. Deyarli bo'lmasa ham, shahar hududidagi barcha oily ta'lim muassasalar turar-joylar, sanoat zonalari, transport va bozorlar atrofida joylashgan. Samarali ta'lim va ta'lim

jarayoni uchun qulay muhitga ega bo'lish uchun bunday muammolarni oldini olish choralarini ko'rish kerak.

Toshkent shahridagi aksariyat oliy ta'lim muassasasidagi o'quv xonalar yuqori shovqin darajasi bilan ajralib turadi, bu esa o'qitish, tinglash va ta'lim sifatini pasaytirishi mumkin. Oliy ta'lim dargohidagi shovqin o'qituvchilar va talabalarning sog'lig'iga kuchli bog'liq bo'lgan bezovtalik deb hisoblanadi. Odatda o'quv xonalarda shovqin bezovtalanishi binolarni o'z vazifalariga moslashtirish uchun zarur bo'lgan minimal akustik talablarning yetishmasligidan kelib chiqadi. Akustik xususiyatlar ta'lim jarayoni uchun muloqot muhim bo'lgan o'quv joylarida zarur bo'lib, aslida ortiqcha fon shovqini yoki aks sado nutqqa xalaqit berishi mumkin.

Shunday ekan, bugungi kunda insoniyatga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan ekologik muammolar, shu jumladan shovqinni o'rganish va uning oldini olish bo'yicha ilmiy izlanishlarni olib borish lozim.

Adabiyotlar.

1. Massonnié, J., Frasseto, P., Mareschal, D. and Kirkham, N.Z. (2020), Scientific Collaboration with Educators: Practical Insights from an in-Class Noise-Reduction Intervention. *Mind, Brain, and Education*, 14: 303-316.

2. Brown A. L., van Kamp I. (2005). Towards a design for studies of response to change in noise exposure. In *INTER-NOISE and NOISE-CON Congress and Conference Proceedings*, Vol. 2005, No. 5, pp. 2958–2967.